

Lühikesed juhatused

Liiwimaa gubernangu

maakoona- ja wallapalitseiammetnikudele,

luida neid eeskirjasid, peab pruukima, mis karia tegude
ja sünide jävelennurimise lohta antud.

Kirja pannud

Liiwimaa gubernangu profutör

W. F. Alugen.

Ria linnas, 1888.

Liiwimaa gubernauri loaga tehitud gubernangu trükitimajak.

Lühikesed juhatused

Liiwimaa gubermangu

maakonna- ja wallapolitseiametnikudele,

kuida neid eeskirjasid peab pruukima, mis kurja tegude
ja süüde järeleuurimise kohta antud.

Kirja pannud

Liiwimaa gubermangu profurör

W. F. Slugen.

Hellenurme walla pärast.

Ria linnas, 1888.

Liiwimaa guberneri loaga trükitud gubermangu trükimajas.

ERSY TA Fr. P. Kintzwardt aus.

Archivcoll. Nr. 2. 1964

1964:592

Üleüldised eeskirjad*).

§ 1.

Politsei tegewus kriminaalkohtu asjus üleüldsi peab selle peale juhitud olema: 1) et võimalikult mitte üks ainus kriminaalkohtuvääriline kuri töö ehk süü ja mitte üks ainus inimene, kellel süü on, et ta kurja tegu tehes seadusest üle on astunud, ülesotsimata ja kohtu kätte andmata ei jääks; 2) et selle juures ikka ja igas asjus kangeste seaduse läbi finnitatud korra peale waadatud saaks ja 3) et selle korra peale waatamine kõige vähemat tõe walgeettetoomiseks tingimata tarwilist ärainimeste tüütamist kaasa tooks.

*) „Üleüldiste eeskirjade“ kirjatükid ja mõned nendest juhatused wallapolitsei ammetnikudele on Moskwa ülema kohtu prokuröri Murawjewi väljaantud juhatuste seest võetud. Nende kirjatükkide ja juhatuste muutmised ja nende juure täiendused on Liivimaa gubernangu maakonnapolitsei iselolu tarwis.

§ 2.

Politsei kohus on kurje tegusid ja süüsid ülesotsida, kohtu poolt nende tagaurimise juures aga kohut kaastööga aidata. Selle juures on politsei tegewuste ülesanne see, nii palju kui võimalik, kindlaks teha: a) kas tõeste tõsi, misjugune ja misjuguuste juhtumiste all kuri töö tehtud on, b) kelle peale ja mispärast nimelt kurja töö tegemine arwatakse, selle juures mitte lubada, c) et kahtlusealune enese ärapeidaks ja kurja töö jäljed ärakautaks. Selle tarwis teaduste korjamine ja kätte näidatud asjade tarwis tarwiliste abinõude muretsemine on teadasaamine ehk järeleuurimine.

Lisamärk. Teadasaamine, mis laialdasest tähenduses „kohtuurimise“ sisse puudub, nimetatakse 1857 aastal wäljaantud Seaduseraamatu XV sildeme 2 jau (prüugitaw Liivimaa gubermangus) ja 9. Jaanikuupäewal 1888 aastal wäljaantud seaduse järel ehitaja kohtuurimiseks, et seadusekorralise kohtuurimise wahel wahet teha, mis Balti gubermangudes 1 järje kohtudega peetakse, aga mõnes teises kohas, kuhu weel uusi kohtuid pole seatud, kohtuurijate läbi toimetatakse (kohtupidamise seadused kurja tegude ja eksituste üle, 1876 aastal wäljaantud Seaduseraamatu sildeme 2 jagu). Ehitaja kohtuurimine (teadasaamine) ei pea siiski mitte uute kohtute

kohtuuriijate toimetatud efiotsja kohtuuriimisega se-
gatud jaama; nende inimeste tegewus on Walitseja
senati mitmekordsete seletuste järel Balti guberman-
gude I järje kohtute tegewusega ühesugune.

§ 3.

Politsei kohusid kurja tööde ülesotfimise ja taga-
mise juures täidab kurja töö tegemise kohas see kõige
ligem politseiammetnik, kes kurjast tööst kõige eimesed
sõnumed sai (maakonnaülema abilised, politseipristawid
ja ülewaatajad, urjädnikud ja wallapolitseiammetnikud).

§ 4.

Igast juhtumisest, kelle sees kurja töö ehk süü
märgid on, wallakohtualused juhtumised wäljaarwatud,
annab politsei wiibimata ja koguni mitte hiljemalt kui
öö ja päewa pärast, pärast sest sõnumete saamist, pro-
kuröri abilisele teada, ja iseäranis tähtsa asjade juures
peale selle kaa prokurörile (III lisa, A eeskiri).

§ 5.

Sõnumid kurjast tegudest annab see politseikonna
ammetnik (maakonnaülema abiline, politseipristaw ehk
politseiülewaataja, urädnik ja wallawanem), kes teistest

kõige waremine need sõnumed sai, prokuröri ülewa-
tamisealuste ammetnikutele teada.

Lisamärk. Urädnikud ja wallawanemad wõi-
wad need kurja tegudest teadaandmised maafonna-
ülema abilisege saata, aga üksnes sell korral, kui
selle teatamise wiisiga sõnum rutemine fenna jõuab.

§ 6.

Politseiammetnikud, kes kurja tööde teadaasaamiste
toimetuse juures otsekohse prokuröri ülewaatamise all
seisawad, teewad tema juhutamise järele ja heidawad
kõige tema käskude alla, tema käest peawad nad iseära-
liste juhtumiste korral kõik tarwilisi seletusi paluma.

§ 7.

Kurja tööde teadaasaamist toimetab politsei salaja;
selle tingimine on: 1) et sõnumete korjamise juures
nende tarwisolemist ja etteseatud märki wälja ei lobi-
feta, 2) et korjatud sõnumid kellegi muule ei teatata,
kui üksnes neile, kes sest järelekuulamisest osa wõtawad.

§ 8.

Kurja tööde järelekuulamise juures on politsei ko-
hus kahtlusealuse ja üleüldsi kõigi inimeste käest, kelle
wastu nad räägiwad, waihfeste, hörnaste ja kannat-

likult küsida ja koguni mitte, kui ta seaduse järel vastu-
seandmise alla ei taha langeta, enesele lubada, mingi
wägivaldsid tegusid ega ähwardusi ülestunnistamise
ehk tarwiliste sõnumete saamise tarwis pruukida.

§ 9.

Kurja töö järelekuulamine peab, kui wähegi wõimalik,
kurja töö tegemise koha peal toimetatud saama. Sellega
ühtlasi ei pea politsei järelekuulamise juures mitte neid
ärainimesi ilmaasjata tüütama, kelle käest ta sõnumid
korjab; sellepärast ei pea ta, kui wähegi wõimalik, sõ-
numete saamise tarwis ärainimesi nende elukohast enese
ette kutsuma, waid peab püüdma, nende käest nende
kortrites ja üleüldsi parajal juhtumisekordadel sõnumid
korjata, ilma neid inimesi oma töö kallalt ära kutsumata.

§ 10.

Politsei kohus on tehtud kurja tööde üle igast
wähegi wõimalikust hallikast sõnumid korjata ja vastu-
wõtta. Niisugused hallikad wõiwad olla: 1) rahwa
suust kuulnud jutud, 2) salaja saadetud, ilma nimeta
kirjad, teatuskirjad ehk pealekaebamised, 3) tunnistuse-
mehe teadaandmine, kes mitte kurja töö pealtnägijaks
polnud, 4) kurja töö pealtnägija tunnistusemehe teada-
andmine, 5) tehtud kurja töö üle teatamine kohtu ehk

ametniku poolt, 6) kahjukandja inimese ülesandmine ehk kaebdus, 7) otskohe politsei enese poolest tunnistuseandmine tõeste tehtud kurja töö ehk selle jälgede üle (näit. kurja töö tegemine politseiametniku filmaal, furnufoha leidmine wägiwaldse furma märkidega ja m.) ja 8) süüaluse enese süü ülestatumistamine ja kohtu ette ülesandmine. Tõenäituse järke mööda, kelleks ülesloetud hallikad on, peawad esimesed kolm wähem, aga wiimsed wiis — enam ustawamaks peetud saama.

§ 11.

Kui kurja töö ehk käsüüleastumise märgid kahtlased on, ehk kui politsei juhtumistest, kellel niisugused märgid on, rahwa sunst, ehk üleüldsi mitte täieste ustawast hallikast kuulda saab, siis peab ta igal korral enne sest kuhu tarwis teadaandmist ise selgeste teada saada püüdma: kas sündinud juhtumine tõeste tõsi ja kas selle sees selgeste kurja töö ehk käsüüleastumise märgid on.

§ 12.

Politseiametnik, kes teadaandmise ehk kaebduse wastuwõttab, teatab kellegi peale kurja töö tegemise pärast awaliku süüpealeajamise korral teadaandjale ja kaebajale walekaebduse eest nuhtluse ette, aga waatab

ühtlasi selle peale, et iga etteteatamine teda mitte argduse pärast, ehk et ta seadusi mitte ei tunne, ei keelaks kohtu ees põhjani ülesandmast, mispärast politseiammetnik temale seletab, et teadaandmised ehk kaebused foguni mitte ärainimese peale kohust ei pane, kurja töö tegemist tõeks teha, waid et ta üksnes meelega ja teades kohtu ees walekaebduse pärast nuhtluse alla wõetakse.

§ 13.

Kurje tegusid ja käsüüleastumisi, mis selle paragrahwi lisa sees (waata I lisa) ülesloetud on, hakkab politsei üksnes sell korral järelekuulama, kui kurja töö ehk käsüüleastumise all kannataw inimene selle asja pärast suusõna ehk kirjaga palub.

§ 14.

Järelekuulamise tegemistest paneb politsei protokollid igaüks iseäranis üles — igast läbiwaatamisest, ülewaatamisest, läbiotsimisest, käest ärawõtmisest ja eeskirja järel ülekuulamisest*).

*) Süüaluste ja tunnistusemeeste eeskirja järel küsimise wõtab politsei sell korral käsitse, kui keegi neist raskest haige näilse olewat ja karta tuleb, et ta enne kohtu ees ülekuulamist ärasureb. Protokollide üleskirjutamise korra pärast nende juhtumiste juures waat. III lisa ja Suhatuse politsei urädnikulele § 46 ja lehekülg 23 ja 65.

Nende protokollide fiske pannakse üles: kelle poolt, millal, kus ja misjugune tegu nimelt on tehtud, kes selle teu juures pealtnägijaks oli, kes olid kõrwamehed ja asjatundjad inimesed ja mis selle teu järel leiti; pärast protokollu ülespanemist loetakse see waljuste kõige juuresolijatele ette ja pärast seda kirjutawad niis- hästi pealtkuulajad, kui kaa kirjapanija omad nimed selle alla.

Peaks mitte wõimalik olema ehk keegi pealtkuulaja mitte soowima, oma nime protokollu alla kirjutada, siis peab see asi kirjapanija nime ette ülespandud saama.

Kes kirjutada ei oska, peawad neid, keda nad usuwad, juusõnaga paluma, eneste eest allakirjutada.

Nende protokollide sees ei tohi midagi wäljakaa- pida, aga awalikuid parandusi ehk täiendusi wõib teha, kui nende üle enne allakirjutamist seletused on üles- pandud.

§ 15.

Esimese järje kohtute (maakohtute ja raekohtute) käsju peale ja nende antud õpetuste järel kuulab poliitsei kurje tegusid järel ja korjab sõnumid üleüldise

korra järel. Selle põhja peal saadud teadasaamised ja korjatud sõnumed saadab politsei wiibimata nime-
tatud kohtu kätte.

§ 16.

Kui politsei enam ehk vähem ustawast hallikast mingi kohtukonna ammetnikudest teenistuses tehtud kurja tööde üle sõnumid saanud, siis peab ta sellest wiibi-
mata selle kahtluse all olewa inimese kõige ligema walitjusele teadust andma.

**Õpetused maakonna politsei alama ammetnikudele (urädni-
kutele ja wallawanematele).**

§ 17.

Kui kurja töö tegemise kohas maakonnaülema abilist ei ole olemas, siis on nende kurja tööde esimest ülekuulamist pealehakata, mis politsei urädnikute juhatusel*) II lisa sees ülesloetud, nende wiimsete kohus, aga kõige teiste, vähem tähtsama käsüüleastumiste juures (need wäljaarwatud, mis wallakohtute all on, waata § 20) on see wallapolitsei ammetnikute kohus.

*) Nende kurja tegude nimekiri on siin raamatus II lisa sisse ülespandud.

§ 18.

Wallawanemate kohus on urädnikut tema tegewuse juures aidata, annawad tale urädnikute juhatusse II lisa sees ülesloetud kurja tegude tegemise kohe teada, kui võimalik, kirjaga teatamisest kõrvalde hoides, peaks kurja töö tegemise kohas urädnik mitte käepärast olema, ja wõtab ühtlasi wiibimata ja ilma teda ootamata kurja töö ja süüaluste ülesotsimise kõige jõuuga käsile, ja pärast urädniku tulemist aitawad teda ja teewad seltsis temaga tööd.

§ 19.

Kurja tööde ja käsüüleastumiste läbikatsumise juures käiwad urädnikud nende eeskirjade järele, mis sisemise ministeriumi poolest nende jaoks wäljaantud juhatuses ja selle juure lisatud õpetuses on ülespandud, wallawanemad käiwad aga järgmiste paragrahwide (20—36) õpetuste järele.

§ 20.

Wallawanemate kohus on pärast kurjast teust ehk käsüüleastumisest sõnumete saamist a) neist tegudest, mis wallakohtute mõistmise all on, neile kohtutele teada anda ehk sellesse puutuwad inimesi jenna juhutada, b) urädnikute juhatusse II lisa ülesloetud kurjad teud

neile wiimistele teada anda ja siis § 18 õpetuste järele käia ja c) teisi kurje tegusid ise oma käe peal järelekuulata kunni maakonna ülema abilise sennatulemiseni ehk tema käest käskude saamiseni.

§ 21.

Kui wallawanem kurja töö tegemisest teada saanud ja ülewalnimetatud seletuse järel sõnumid korjama hakkab, siis peab ta wiibimata ja mitte hiljem kui öö ja päewa pärast, pärast kurjast tööst sõnumid saamist, seda juhtumist maakonnaülema abilisele ja prokuröri abilisele (waata III. lisa A) teada andma; niisugune kohus on wallawanema peal ka nende kurja tegude kohta, mis urädnikute juhatusel II. lisa sees on ülesloetud, aga üksnes sell korral, kui urädnik seks ajaks senna ei jõua tulla, kui ülewalnimetatud teadaandmised maakonnaülema abilise ja prokuröri abilise kätte saadetud peavad saama.

Lisamärk. Kurja töö tegemisest ja käsüleastumisest võib nende ametnikudele ka suusõnaga teadust anda, kui see juhtumise korral hõlpsam on.

§ 22.

Sell korral, kui ülemal olewas paragrahwis näidatud järke mööda (mitte hiljemine kui öö ja päewa

pärast) maakonnaülema abilise teadaandmise ehk aruande ettepanemise ajaks, kurja töö ehk käsuüleastumise märgid, kui ka kahtlusealune inimene juba päewawalge ette tulewad, — võib wallawanem, kui see enam hõlpsam on, temast teada saadud teadaandmise (III lisa A eeskirja järel) ehk aruande sees ülesantud asjalugu seletada, ilma et tal mingi akti ehk järelekuulamise protokoll kirjutada oleks, kui mingi läbiotsimist, käest äravõtmist, (koha, asjade, kahjutegemise) ülewaatamist ehk (kardetawa haiguse juhtumise korral) eeskirja järel ülekuulamist mitte polnud, sest et iga niisuguse toimetuse üle peab ikka üks iseäraline protokoll kirjutatud saama (waata III lisa C, D, E eeskiri).

§ 23.

Kui jaks ajaks, millal ülewal näidatud korda mööda teadaandmised ehk aruanded ettepanakse, kurja töö märgid ja kahtlusealune inimene veel mitte pole awalikuks saanud, siis uurib ja kuulab wallawanem, kui ta sündind loust teadaandmise ehk aruande on ettepannud, ikka edasi ja saadab, peaks maakonnaülema abilise mitte jenna tulema, temale täiendamiseks efitja järelekuulamiseakti (waata III lisa B eeskiri), kelle sees neist järeleuurimistest saadud lühikesed sönused peawad olema.

§ 24.

Kaks praegu mööda läinud paragrahwi peawad wallawanematel kaa nende juhtumiste juures õpetuseks olema, kui urädnikute juhatusel II lisas ülesloetud kurja tegude järel urädnik teadaandmistel ettepanemise lõpuajaks ehk järelekuulamise akti kirjutamise ajaks mitte senna ei jõua tulla.

§ 25.

Kurja teo jälgiajamise juures peab wallawanem hoolega selle kohta ülewaatama, kus kuri töö on tehtud. Ülewaatamise juures tulewad niisugused jäljed, märgid ehk asjad ülesotsida, kelle järel võimalik on süüaluse ülesleida.

Kui kurja töö kohta pealt mingi asju, mis kahjuksandja päralt on ehk mis kurjategija mahajättnud on, leitakse, nagu riidetükka, mingi tööriistu, kahtlaste ehk weriste plekkidega asju ja sellesarnast, siis tulewad kõik leitud asjad kokkukorjata, ülewalhoida ja maakonnaülema abilise ehk urädniku kätte anda, kui wiimne enne ehitotsa järelekuulamise lõppu senna tuleb.

§ 26.

Kui on pealearwamine mõttes, et kusagil majas ehk mingi teises elu- ehk tühjas hoones tööriistu, kellega kuri töö on tehtud, olemas on, ehk kurja töö tunnis-

tuseasju (nagu werega määritud riidid ehk rööwitud asju) ja peale selle aimata võib, et kunni maakonna-ülema abilise ehk urädniku jennatulemiseni need kõik võivad ärapeidetud ehk ärahävitatud saada, siis peab kahtlusealuses kohas nimetatud asjade ülesleidmise tarwis läbiotsimine ilma aja viitmata ettevõetud saama. Läbiotsimise juures leitud asjad tulevad käest äravõtta, kui ka nende peremees neid mitte peaks heaga kätte andma, ja need siis maakonnaülema abilise ehk urädniku kätte anda.

§ 27.

Läbiotsimine tuleb kahe, majaperemeeste seast võetud kõrwamehe juuresolemisel ettevõtta ja nende nähes leitud kahtlusealused asjad äravõtta. Enne läbiotsimist tuleb majaperemehele ehk tema asemel wanema inimesele ja kõrwameestele ütelda, mis asja pärast läbiotsimine ettevõetakse ja mis nimelt otsitakse. Kui peremees ehk keegi tema kodakondsetest läbiotsimist segab, siis võib läbiotsimise ajaks tema juure waht pandud saada ehk ta koguni majast hoopis väljasaata. Seft asjast, kes, kus ja kelle juures ja mis asja pärast läbiotsimine ettevõeti ja mis tema juurest ja nimelt kust kohast midagi ülesleiti, tuleb akt kirjutada, mis kõik, kes otsimise juures olijatest kirjutada oskavad, alla peavad kirjutama.

§ 28.

Kunni kellegi maakonna politseiammetniku (maakonnaülema abilise ehk urädniku) fennatulemiseni võib kahtlusealune kinnipeetud ja wangikambriisse pandud saada (ehk kusagile majale kortriisse wahi alla jätta), aga üksnes siis, kui tema peale mitte wähem rasket kurja tööd armatakse kui need, mis urädnikute juhatuse II lisa sees ülesloetud ja selle juures üksnes ühel neist järgmistest juhtumistest:

- 1) kui ta just kurja töö pealt kinniwõeti, ehk
- 2) kui kahjukandja ehk kurja töö pealtnägijad otsekohe süüaluse peale näitawad, ehk
- 3) kui just kahtlusealuse enese pealt ehk tema majast mingisugused märgid ehk tunnistusemärgid (näit. werised plekid) leitakse, kellest näha võib, et nimelt tema, kahtlusealune, kurja töö on teinud, ehk
- 4) kui kahtlusealuse päralt tööriist ehk mingi muu asi on, kellega kuri töö on tehtud, ehk kui tema juurest kurja töö tunnistuseasi on leitud, ehk
- 5) kui kahtlusealuse juurest walts pitsatid, walts passid ehk muud walts paberid leitakse, ehk
- 6) kui kahtlusealune katsus ennaft ärapeita ehk ärajooksta ehk wiimaks
- 7) kui tal alalist elukohta ei ole.

Kui on aimamist, et enmast ärapeitnud kahtlusealune kuskil kohas enese warjul hoiab, siis tuleb tema ülesleidmise ja finniwõtmise tarwis läbiotsimine ettevõtta, nagu § 27 sees öeldud.

Igast esiotsa finniwõtmisest tuleb iga kord wiibimata maakonnaülema abilisele teatust anda (waata § 37).

§ 29.

Kui finniwõetud kahtlusealused inimesi kaks ehk enam on, siis tuleb neid teine teisest lahuses hoida, et nad mitte üheteisega juttu ajada ei saa.

Igast finniwõtmisest tuleb läbikatsumise akt selle tähendamisega üleskirjutada, mispärast nimelt see toimetatud on.

§ 30.

Kui kahtlusealune ehk keegi tunnistusemeestest juhtub raskestes haiges olewat ja arvata võib, et ta weel kunni maakonna politseiammetnikude tulemiseni ärasureb, siis on tarwis tema käest kõrwameeste juuresolemisel järeleküfida ja saadud tunnistus üleskirjutada (waata III lisa E eeskiri); siis tuleb üleskirjutatud tunnistus haige juures waljuste ja kõiide kuuldes ettelugeda, mispeale haige seda peab allakirju-

tama, aga kui ta seda ei wõi, siis peab tema eest see, keda ta seks palub, allakirjutama. Peale seda peab seda tunnistust kaa see, kes seda väljapäris, kui kaa kõrwamehed allakirjutama.

§ 31.

Kui furnukeha leitakse, ehk keegi äkiste ärasjures ja furnukeha külles haamu, hoopide jälgi ja mingi muu wägivaldse töö märkisi näha pole, siis tuleb furnukeha hoolega läbiwaadata, aga tema seisupaika mitte muuta, ja kui selle läbiwaatamise peale kahtlasi märkisi mitte näha pole, siis seda kõik on tarwis maakonnaülema abilisele teada anda.

Kui furnukeha külles mingi, kui kaa kõige vähemki wägivaldse töö märk juhtub näha olema, siis tuleb koguni ilma furnukehasse puututamata maakonnaülema abilisele, urädnikule ja prokuröri abilisele wiibimata teada anda ja maakonna politseiammetnikude tulemist oodata.

§ 32.

Miipea kui tapmisest on sõnused saadud, tuleb wiibimata jenna kohta minna, kus see mõrtsukatöö tehtud on, ja kõige enne järewaadata, kas kannataja juba ära on surnud; kui ta aga weel hinges on, siis tale abi anda katsuda ja pärast seda tunnistusemeeste

kuuldes tema käest järeleküfida, mis temaga juhtus ja kuidas kõik see asi oli.

Kõik, mis kannataja selle järeleküfimise juures wastab, tuleb akti üleskirjutada, nagu § 30 sees öeldud.

§ 33.

Kui mõrtsukatöö on maja ehk ühe teise hoone sees tehtud, siis tuleb kahe kõrwamehega senna minna ja kõik läbiwaadata, mis furnukehaga ümber on, aga midagi puudutada ja kõik nenda jätta, nagu leitud, selle järel on tarwis kõik ukseid lukku panna ehk kinnipitserida, uste ja akente ette wahid panna ja kellegile mitte sisseastuda lubada, kurni keegi maakonna politseiammetnikudest senna tuleb.

Kui mõrtsukatöö wälja peal, tee peal ehk metsas on tehtud, siis on tarwis furnukehaga ilma külge puudutamata läbiwaadata, mingi asjaga kinnikatta ja wahid juurepanna, sellele käskida tuleb, kurni ülewalnimetatud ammetnikude sennatulemiseni furnukehaga mitte ise puudutada, ega kedagi selle juure lasta.

§ 34.

Mõrtsukatöö juures on kohe teada saada püüda: kas mõrtsukatöö rööwimise tarwis ehk kurjuse pärast, karmu- pidifikumise sees, ehk mingi muu asja pärast tehtud;

kas äratapetud inimene oma sugulaste, naabrite ja tuttawatega heaste elanud, kas ta ei elanud kellegiga waenus ja riisus, kas tal ei olnud kellegiga armastuseühendust, kas tal ei olnud enese juures raha ja kui palju nimelt, kas tal ei olnud mitte mingi asju ajada, kellele tema surm oleks kasulik wõinud olla, kes oleks wõinud mõrtsukatööd ettevõtta ja kas ei näita mitte rahwa rääkimised ja kohalised jutud kellegi kui mõrtsuka peale ja kui näitawad, siis mispärast nimelt.

§ 35.

Kui keegi haawatud, wigajeks löödud ehk peksetud, siis on tarwis haigele kõige esite abi anda püüda ja ligema arsti ehk welskeri järele saata, keda peab paluma, haiget wiibimata läbiwaadata, selle järel tuleb läbikatsumine ettevõtta.

§ 36.

Warguse juures lõhkumiseega, kui mingi põhjuse pärast tingimata tarwis on, lõhutud asja enne kellegi politseiammetniku tulemist parandada (näit. kui talwe kusagil afnaruudud fışselöödud, afnaraamid, uste ehk wärawate seeft lauad wäljamurtud, katus ehk aed mahakistud), tuleb kahe kõrwamehe juuresolemisel lõhutud koht hoolega läbiwaadata ja kõik, mis leitakse, akti

sisse üleskirjutada, mis kõik läbiwaatamise juures olivad peavad allakirjutama, pärast seda võib kahju parandada lubada.

Warguse kahjukandja käest peab seda järelküüfima, mis nimelt ja kui kõrge summa eest tema juurest warastadi, kelle peale ja mispärast ta wargust arwab ja siis püüda wargust ulesotsida ja läbikatsuda, kes waras võib olnud olla.

Juhatused maakonnaülemate abilistele, niisama ka politseipristawile (Pernu linnas) ja ülewaatajatele (Billandi ja Kuresaare linnades ja Bolderaas).

§ 37.

Kui maakonnaülema abiline urädniku ehk wallawanema käest (suusõna ehk kirjaga) juhtund loust, kellel kurja töö märgid külles on, teadust saanud, wõtab ta läbikatsumise kohe ette, selle juures peab ta enam tähtsa ja niisuguste kurja tegude tagaurimise tarwis, kus kahtlusealused inimesed kinniwõetud on (waata § 28), wiibimata kurja töö tegemise paika sõitma; vähem tähtsa kurja töö tegemise korral võib ta (siiski § 9 juhatusete järel) neid inimesi enese juure kutsuda, kelle käest ta tarwis arwab järelküüfida (kahjukandjat, tunnistusemehi ja kahtlusealust).

§ 38.

Kui kurja töö ehk süü üle teatusest, mis maakonnaülema abilise urädniku ehk wallawanema käest saanud, näha on, et see inimene, kelle peale kurja töö tegemine võib arvatud saada, mitte ülesleitud ei ole, siis võib maakonnaülema abilise, kaa jell korral üleswalinimetatud eeskirjade järel käies, et tähtsamad kurjad tööd peavad nende tegemise koha peal järelekuulatud saama, vähema kurja tööde juures alama politseiammetnikudele üksnes käsku anda, et need ehk teised toimetused süüaluse ülesotsimise tarwis jaaksid ette võetud, aga selle juures on süiski igal korral tema kohus suusõnaga kahjukandja käest küsida, selle järel ja pärast urädniku ehk wallawanema käest nende poolt toimetatud ette võtete otsejärelejäamistest teatuse järel saadab ta selle asja seaduse järel edasi.

Lisamärk. Politsei kohusid kurja tegude ülesotsimise ja tagaajamise juures täidab walwafonna ülewaataja maakonnaülema abilise ise (aga mitte alamad ammetnikud) igal neil kordadel, kui nende kohuste täitmise tarwis, mis maakonnaülema abilise peab tegema, prokuröri ülewaatamisealuse ammetniku poolt käsk tuleb.

§ 39.

Pärast seda kui maakonnaülema abiline urädniku ehk wallawanema käest ühest juhtumisest, kellel kurja töö märgid sees on, teatust saab, siis katjub ta muu asjade hulgas selle üle selgust saada, kas teatuse sisse on see ülespandud, et kurja töö üle prokuröri abilisele on sõnumed saadetud, ja, kui seda mitte pole, siis omalt poolt prokuröri abilisele kurjast tööst teatust annab.

§ 40.

Pärast kusagilt majast, peale § 37 sees nimetatud hallikast kurja töö ehk jüü üle sõnumete saamist annab maakonnaülema abiline, §§ 4, 5, 10 ja 11 eeskirjade järel käies, sest omal nimel prokuröri abilisele teatust, selle juures käib ta edespidi §§ 37 ja 38 juhataste järel.

§ 41.

Kurja töö pärast kahtlusealust eeskirjade põhjuse peal kinniwõttes, mis kurja tegude ja jüüde pärast kohtupidamise seaduste 43—45 punktis 1876 aastal wäljaantud seaduseraamatu XV sildeme 2 jaus kätte juhatud (waata Rõigekõrgemalt 3. Jaanikuupäewal 1886 kinnitatud riiginõukogu heakskiitmine), panewad maakonnaülema abiline, kui kaa politseipristaw ja ülewaa-

tajad iseäranis kirja üles, kus sees peab selgeste seisma :

- 1) kelle läbi nimelt ja millal see kirja on pandud,
- 2) kinniwõetud inimese seisus, nimed, isanimed ja liiadnimed ehk muud nimed,
- 3) kirjad tööd, mis kinniwõetud inimese süüks ehk peale arvatakse ja
- 4) kinnipanemise põhjused.

Selle ülespandud kirja peab maakonnaülema abilise kaa sell korral walmistama, kui urädnik ehk wallawanem kahtlusealuse juba ehiotsa kiini on pannud.

§ 42.

Kinniwõtmise üle ülespandud kiri näidatakse kinniwõetud inimesele wiibimata ette ja igal korral enne öö ja päewa lõppemist kinniwõtmise ajast arvates. Sest kirjast ärakirjutatud kiri saadetakse prokuröri abilise kätte.

§ 43.

Maakonnaülema abilise poolt kinniwõetud inimesed saadetakse tema poolest kinniwõtmise üle kirjutatud kirja sees ärakirja jaatmisel maakonna wangihoonesse peale nende inimeste, kelle pidamine seal koha peal kordamisaewa läbikatsumise pärast tingimata tarwis on.

§ 44.

Asjalikud tunnistused, nagu: kurja töö tunnistuseasi, tööriist, miska kuri töö tehtud, waltis tunnistusekirjad, waltis rahad, werega määratud ehk katki tehtud asjad ja üleüldse kõik koha läbiwaatamise, läbiotfimise ja ärawõtmise juures leitud asjad, mis kurja töö ülesleidmiseks ja kurjategija kurja töö tunnistusemärgiks wõiwad olla, peawad selgeste kirja pandud saama nende lugude peale juhatamisega, mis läbiotfimise ja asjaliku tunnistuste ärawõtmise kaasas käiswad (waata §§ 25—27 ja juhatus urädnikutele lehef. 64).

Asjalikud tunnistused peawad, kui wõimalik, nummerdatud, kokkupandud, finnipitseritud ja akti juure pandud saama.

Nende inimestele, kelle käest asjalikud tunnistuseasjad ärawõetud, on politsei kohus nende palumise peale selle üle kwitung anda.

§ 45.

Warastatud waranduse wõib maakonnaülema abiline, kui kaa politseipristaw ja ülewaatajad üksnes

neil kordadel kahjukandja kätte anda, kui selle waranduse warguse üle tema käest mingi põhjust pole kassipidi mõelda ja kui selle juures sarnase waranduse lisa akti juure asjalikuks tunnistuseks sugugi tarwitust ei ole.

§ 46.

Kui läbikatsumise järel kurjast tööst saadud sönumed tösi on, siis annab politsei (maakonnaülema abiline, politseipristaw ja ülewaatajad) selle teatuse wiibimata 1. järje kohtu kätte ja teatawad seda selle jankonna prokuröri abilisele. Kui aga sellewastu läbikatsumise järel wäljatuleb, et kurja töö tegu tõeste mitte tehtud pole, ehk et selle juhtumise sees kurja töö märkijid mitte ei ole, siis paneb politsei, kellel mitte õigust pole, mitte üht ainust läbikatsumist omalt poolt seisma jätta, selle asja prokuröri ülewaatamise edaspidise käskimise alla.

Lisamärk. Sell korral, kui prokuröri ülewaatamise läbi nenda juhitud järelekuulamine lõpetatud saab, ilma et tema siju järele edespidi kohtupidamist käsile saab wõetud, annab politsei pärast sest teadust saamist läbikatsumise lõpetuse selle asjasse puutuwa inimestele teada, aga läbikatsumise juures ärawõetud asjad annab ta kust pärast nende oma-

nifude kätte tagasi ehk teeb nendega, nagu seaduse-
raamatu XV sildeme 323 punkti sees kurja tegude
kõrwale- ja eesthoidmise seaduses õpetatud.

§ 47.

Maafonnaülemate abilised, kui ka politseiprista-
wite abilised panewad läbikatsumiste toimetused, maa-
fonnaülematest mööda minnes, 1. järje kohtute ette.

Siwimaa gubermangu profurör Klugen.

Kurja tegude nimekiri

kelle läbikatsumine üksnes jell korral wõib pealehakatud saada, kui jest kurja teust ehk süüst kahjukandja inimene selle asja käsitsemise pärast juusõna ehk kirjaga palub.

Laewadega õnnetuma juhtumiste juures laewaomanikude waewamine rannarahwa läbi (rahukohtus-
seaduste 84 punkt); liiderliku elu läbi teistele külge-
hakkawa haiguste andmine (rahukohtus. 103 pft.);
õnadega, kirjaga ja teuga pahandamine ja laimamine
(rahukohtus. 130—138); ähwardamine, oma woliga
kättetasumine ja wägiwaldne tegu (rahukohtus. 139—142
pft.); oma woliga wõõra wara pruukimine ja sellele
kahjutegemine (rahukohtus. 145 kuni 153 pft.); metsa-
wargus ärametjades (rahukohtus. 155 pft.;) wargused,
pettused ja wõõra waranduse enese poole kiskumine
abielurahwa wahel, niisama kaa wanemate ja laste
wahel; seadusewastane poisimehe ja tütarlapse kous-
elamine (rahukohtus. 994 pft.); kerge haawade löömine
ja wigasekstegemine, tütarlaste ärakäbitamine, wägise
tegemine ja ekfitamine (rahukohtus. 1523 kuni 1532

pft.); tugewaste löömine, mis aga mitte elule hädaohtlik ei ole (rahukohtus. 1533 pft.); oma wanemaid teutamine teuga laste poolest (rahukohtuse 1534 pft.); trükkifirjaga ehk paberi peal laimamine ja auu tentawa firjade, piltide ehk tühja juttude laialelautamine (rahukohtus. 1535—1539 pft.); ähwardamised raha wäljapigistamisega (rahukohtus. 1548 pft. lisa); seadusewastane abielusse astumine (rahukohtus. 1549 ja järgmised pft.); wõõra omanduse ehk loomade ja muu asjade enesele wõtmine (rahukohtus. 1601 ja järgmised pft.); mehe naese ärawiimine (rahukohtus. 1580 kuni 1582 pft.); ühe abikaasa wali ümberkäimine teisega (rahukohtus. 1583 pft.); abielurikkumine (rahukohtus. 1585 pft.); wõõra waranduse ehk metsa, aedade ja muu asjade ärawahitamine ja kahjutegemine, kui keegi selle juures häda ei oleks wõinud jaada (rahukohtus. 1625 pft. lisamärk).

II. lisa (urädnikute juhatuse 41 paragrahvi juure).

Kurja tegude nimekiri,

mis urädnikud läbitatsuwad ja selle tegemise üle nende kohus niihästi maakonnaülema abilisele, kui kaa prokuröri abilisele on teadust anda.

I. Kui urädnikute walwufondades all pool nime-
tatud kurjad teud peaksiwad tehtud saama, siis on
urädnikute kohus öö päewa sees arwatud sest ajast,
kui nad selle üle sõnumid saiwad, niihästi maakonna-
ülema abilisele, kui kaa prokuröri abilisele teadust anda.

1) Summalateutamine ja usu äralaitmine (trahwi-
sead. 176—183 punkt. 1885 aasta wäljaande järele).

2) Püha inimeste teutamine (210—217).

Kuid mitte sell korral, kui kiritegu waimuliku
mehe ja kirikuteenrite tehtud on (pft. 218).

3) Kirikuwargus, see on: kirikuasjade ja raha
rööwimine niihästi kirikute, kui kaa kabelite, kää-
kambrite ja teiste alaliste ja ajutiste kirikliku
hoiukohtade seest, kui need kaa pühast kojast wäljas on
(pft. 219—233).

4) Gaudade üleskaemamine ja furnukehade riisumine (pft. 234 ja 235).

5) Walekäskude ehk eeskirjade ja teiste walitsuse poolt wäljasaadetawa paberite walmistamine (pft. 291—301).

6) Paberite ehk asjade äraröövimine kohtute käest, walitsuse käsu järele nende külge pandud ja juure lisatud tähtede ja pitsatite ärarebimine ja ärarikkumine (pft. 303—307).

7) Wangikodade äralõhkumine, wahi all olewa inimeste ärawiimine ja ärakargamine (pft. 308—317).

8) Wäejookfikute ärasalastamine (pft. 528—531).

9) Walts raha tegemine (pft. 556—568).

10) Riigi paberiraha tegemine (pft. 571—577).

11) Tempelpaberi tegemine (pft. 579—581).

12) Metsaametnikude ja metsawahi ähwardamised sõjariistadega ehitatud inimeste salgu läbi, ehk kui need selget wäewalda pruugiwad ja korrawastalisi asju ajawad (pft. 823 ja 824).

13) Mõrtsukatöö (pft. 1449—1471).

14) Sjeenesetapmine (pft. 1472—1476).

15) Wigafeksilöömine, haawamine ja muu terwi-
sele kahjutegemine.

Liisamärk. Kui kellelegile weikisi haawu löödud, weikisi wigafekstegemisi ehk oma järje poolest wähem tähtjat kahju terwisele tehtud, siis ei anna urädnikud selle üle mitte enne kuhu tarwis teatust, kui aga kahjukandja inimese palwe peale (pft. 1477—1496)

16) Kassiswõitlused (duellid) (pft. 1497—1510).

17) Wähem kui 7 aastat wana lapse wäljapanemine ehk mahajätmine niisuguste kohtatesse, kus arwata ei wõi, et teda teised inimesed leiawad (pft. 1513—1516).

18) Kui isemeelelikult inimest hädaohtu jäetakse ja hukkaminewa inimesele abi ei anta (pft. 1517—1521).

19) Tüdrukute ja naeste wastu wäewalla pruukimine, nende ihu teutamine, äraröövimine ja eksitamine, aga üksnes siis, kui urädnikule selle üle kas kahjukandja ise, ehk tema wanemad, wõõr-mündrid ehk need inimesed, kelle juures ja hoole all tema on, kaebdust awaldawad (pft. 1523—1530, 1532).

20) Oma wõimusega teise inimese priiuse lühendamine kellegi teise ärainimese läbi (pft. 1540—1544).

21) Ahwardamised, mis üle urädnikud teifiti kohtukäiki ei alusta, kui nende kaebduse peale, keda on ahwardatud (pft. 1545—1548).

22) Igasugu wägivaldne kallalekippumine wõõra fruntide, majade ehk muu liikumata waranduse peale ja selle otstarbega, neid omale wõtta, ehk küll kallalekippujad arwasiwad, et neil õigus on seda omandust omale wõtta ehk pruukida.

Lisamärk. Kohtukäiki wõõra liikumata waranduse wägise wõtmise üle ilma wäewalla pruukimiseta ei alustata teisiti, kui kahjukandja inimese kaebduse peale ja urädnik, kes niisugustes asjades mingisugust tegevust peale ei hakka, saadab kaebaja maakonnaülema abilise juure (pft. 1601—1605).

23) Tulekahju sütitamine (pft. 1606—1615).

24) Rööwimised (pft. 1627—1636).

25) Riisumised (pft. 1637—1643).

26) Bargused.

II. Kui walwukonnas weel teisi kurje tegusid, mis siin nimekirjas mitte nimetatud ei ole, peaks tehtama, siis on urädnikute tingimata kohus sedamaid selle üle teatust anda, aga üksnes maakonnaülemate abilistele, ja selle kohta ükspäinis siis taga uurimisi ja läbikatsumisi ettewõtta, kui neile seks ülemate käest iseäralised käsud antud saawad.

(Särgmised peaeeskirjad soovitakse politseiametnikudele läbikatsumise paberite kirjutamise juures.)

A. Tehtud kurja teu üle teatus maakonna- ülema abilisele ja prokurööri ülevaatamise- aluse inimesele.

Maakonna ülema abilise herrale.
 Prokurööri abilise

walwukonnas.

Kriminaalkohtu seaduse 250 punkti põhjusel on mull au Teie Kõrgestsündinud herrale teadustada, et seal, siis, see inimene tegi neil lugudel, niisuguse kurja teu (siin seletatakse wäljawõtmata kõik politseil tutawad loud ja üksikud sõnumed niihästi kurjast tööst enesest, kui kaa kahtlusealusest inimesest ja tema süüft).

Siiis märgitakse kahtlusealuse efiotsja kinnipidamine üles, kui kurjategija on kinniwõetud, ja tähendatakse, kas läbikatsumine edasi tuurib (sell juhtumisel, kui see weel lõpetatud pole).

Wisamärk. Teatuse lõpul märgib maakonna-ülema abiline üles: „ülewal nimetatud asjast on

jell korral prokuröri abilisele teadustatud,“ aga prokuröri abilisele teatuse sees märgitakse ka see sama maakonnamülema abilise peale tähendades üles.

B. Läubikatsumise akt.

Sell aastal, jell kuul, jell päewal, seal, see (politseiammetniku nimi ja ammet) toimetab selle asja pärast (kaebduse, teadaandmise, saadud sõnumete, selle inimese ettekirjutuse peale) sest asjast ehk sest kurjast tööst jala läbikatsumise, mis juures wäljatuli: (selle järel seletatakse kõik sõnumed, mis läbikatsumise juures korjatud, wõimalikult nende saamise järel, selle peale näitamisega, kust need saadud, näit. see inimene seletab järeleküsimise peale, ehk selle (läbikatsumaja) suusõnaga tunnistuse peale, ehk järelekuulamise peale seal tuli see ja see asi awalikuks).

Need inimesed (akti sees nimetatud kahjusajad, tunnistusmehed ehk kahtlusealused) elawad seal, ehk läkswad senna.

Läubikatsumise juure pani see inimene ette ehk wõeti selle inimese käest need ja need tunnistuseasjad ära; kui neid palju on, siis loetakse need ühe isearanis nimekirja järel üles.

Läbikatsuja ja akti kirjutaja politseiammetniku allfiri.

Viis märk. 1) Rahjusaajad, tunnistusemehed ja kahtlusealused ei kirjuta mitte läbikatsumise akti alla; 2) kui läbikatsumise juures ärawõetud asjad on pärast poole kellegi kätte antud, siis peab see akti lõpul ülespandud saama, kelle peale pärast allkirja võib kättesaamise üle kwitung kirjutatud saada.

C. Läbiwaatamise ehk ülewaatamise protokoll asjatundja inimeste läbi.

Sell aastal, kuul ja päewal, see (politseiammetnik) nende (seisus, nimi, isanimi, liignimi ja elukoht) kõrwa-meeste, kahjukandjate ja nende kahtlusealuste (kui need ehk keegi neist läbiwaatamise juures olivad) juuresolemisel waadati see (korter, asi, tehtud kahju ja muud) nende inimeste (kui läbiwaatamine asjatundja inimeste läbi toimetadi) osawõtmisel läbi, selle juures leiti (siin tuleb ükskhaawal kõik see seletada, mis läbiwaatamise juures ülesleiti).

Asjatundja inimestele (kui läbiwaatamine nende läbi toimetadi) ettepanud küsimiste peale (kirjutatakse asjatundja inimestele pandud küsimised, kes politseiammetni-

fudega läbiwaatamist toimetawad, üles) wastasiwad nad (kirjutatakse asjatundja inimeste oma sõnadega wastus üles).

Allakirjutawad: 1) läbiwaataja politseiammetnik, 2) asjatundjad inimesed (kui neid oli), 3) kõrwamehed, 4) kahjukandja ja kahtlusealune (kui keegi neist läbiwaatamise juures oli).

D. Läbiotsimise ehk käest ärawõtmise protokoll.

Sell aastal, kuul ja päewal, sell päewa ajal, tuli see (politseiammetnik) nende kõrwameestega ja kahjukandjaga seltsis (kui ta juures oli) fenna kohta ehk kortrissi seda läbiotsima ja neid asju (werega määritud asju, mahalöödud inimese ehk kellegi käest ärariisutud asju ja muud) ärawõtma ja awaldas sellele (korti peremehele ehk tema kodafondsetele) oma sennatulemise asja ja nõudis tema käest need asjad wälja,

(käest ärawõtmise juures)

selle juures see andis need asjad wälja ja said need kohtufirja juure wõetud

(läbiotsimise juures)

aga selle inimese wastupanemise juures täitis ta seda nõudmist; ehk: aga pärast seda, kui see teatas, et tema käes neid asju ei ole, hakkas kõik kortrit igas kohas

hoolega läbiotsima, selle juures seal ja neil lugudel tulid välja ehk leiti need asjad (siin peavad kõik leitud asjad ükskhaaval ülesloetud ja isegi nende ülesleidmise loud), mis kohtukirja juure on võetud.

Allakirjutavad:

- 1) politseiammetnik, kes käest ärawõtmist toimetab,
 - 2) kõrwamehed
 - 3) kahjukandja
 - 4) läbiotsitava kortri peremehed.
- } kes selle juures olid ja

E. Korra järel kohtuküsimise protokoll.

Sell aastal, kuul ja päeval, küüsis seal, see (politseiammetnik) nende kõrwameeste juuresolemisel alamaal nimetatud raskete haigeks jäänud inimese käest, kes ülesandis:

Mind hüütakse (nimi, isanimi, liignimi, wanadus, seisus, kas oli ülekuulamise või kohtu all, mis usku, kas poismehe- või tüdrukupõlwes, naesemees või leff, kus alaline elukoht).

(Siis seletatakse küsitava inimese ülesandmine temale ettepanud küsimiste peale lühikeste

ja selge vastustega.) Enam ei ole mul midagi
ülesanda.

Allakirjutavad:

- 1) küsitaw inimene,
 - 2) kõrwamehed,
 - 3) kohtuküsimist toimetaja politseiammetnik.
-

